

UČVRŠĆENJE I PROŠIRENJE ORGANIZACIJA INŽENJERA I TEHNIČARA, TE GLAVNI SMJEROVI NAŠE DALJNJE AKTIVNOSTI

Referat Inž. BORISA BAKRAČA predsjednika Saveza inženjera i tehničara Hrvatske
na Plenumu SIT Hrvatske 5. aprila 1965. god. u Zagrebu

Drugarice i drugovi!

Od naše protekle skupštine prošla je skoro godina dana. Teško bi bilo dati neku iscrpnu analizu rada naših organizacija, jer i nemamo uspostavljenu redovitu izvještajnu službu. No znamo ipak da su sve one radile prema svojim mogućnostima i specifičnim uslovima, neke sa više, neke sa manje uspjeha. Zajedničko svima bila je priprema za Kongres u Skoplju, izrada programa rada kao obrazloženja budžeta, te održavanje godišnjih skupština. Može se, međutim, reći da su sve one radile uglavnom u okviru starih organizacionih formi i ustaljenih shvaćanja, jednom riječju da su postojale i radile, a pitanje je koliko organizirano i sa kojim efektom. Uzroka tome bilo je i u faktorima van nas, ali još više u nama samima.

Takova, otprilike, naša ocjena i dovela je do zaključka da bi ovaj plenum kao osnovno trebalo da pretresa pitanje organizacije, te nadalje takvog stila i metoda rada koji će se najažurnije moći prilagoditi svim aktuelnim pitanjima našeg ekonomskog i društvenog kretanja. Ne bi trebalo da na ovom plenumu izmišljamo neke nove originalne teme. Smatramo, naprotiv, da već u postojećim materijalima Kongresa, pa i drugim, ima dovoljno jasno definiranih zadataka i ciljeva, kao i smjernica kako bi ih organizacije trebalo da sprovede. U tom smislu misli mda je osnovno da sve naše organizacije solidno prouče izvještaj predsjednika SITJ, te Rezoluciju Kongresa u Skoplju i da odatle, prema svojim specifičnim uslovima i aktuelnim problemima svoje regije, sastave program svog rada, svojih akcija, svoje djelatnosti. Iz ta dva materijala želio bih da podcrtam one osnovne teze koje u neku ruku predstavljaju danas na našem savjetovanju osnovni aspekt prilaganja problemu bolje organiziranosti, definiranja zadataka i odabiranja stila i metoda rada. U Rezoluciji se kaže, otprilike, da individualno angažiranje pojedinaca ne bi smjelo da zamjeni društvenu aktivnost i odgovornost organizacije SIT. Nadalje, da organizacije svojom aktivnošću u razmatranju i rješavanju aktuelnih problema treba da stiču ugled i povjerenje odgovarajućih frouma, da bi mogle postati njihov stalan saradnik i pouzdan oslonac u tehničkim i privrednim pitanjima. I, konačno, da one treba da pokažu više inicijative i aktivnost na svojoj teritoriji i da znalaze pogodan i privlačan sadržaj i forme rada podešene prema lokalnim specifičnostima, potrebama i interesovanju članstva.

Iz tih par navedenih konstatacija mislim da se dovoljno jasno vidi koju problematiku i sa kojih aspekata bi mi na našem današnjem savjetovanju trebalo da pretresemo. Ta problematika stalno je aktuelna i našla je svoj izraz i u Tezama za V kongres SKH gdje se o tom kaže slijedeće:

»Sastavni dio usavršavanja sistema i jačanja uloge neposrednih proizvođača jest i usavršavanje organizacije, unutrašnje raspodjele i samoupravljanja u radnim organizacijama. U tome nam je potrebna snažnija orijentacija, napor i rad svih društvenih snaga. To se odnosi i na stvaranje uvjeta za stimuliranje tehničkog napretka i optimalno korištenje intelektualnog potencijala. Značajan doprinos tome

moгу dati različita stručna udruženja inženjera i tehničara, ekonomista i drugih, kojima se komune i drugi faktori dosad nisu dovoljno koristili za provjeru raznih tehničkih i drugih zahvata. Koncentracija kadrova u stručnim udruženjima daje mogućnost organiziranog korištenja onog viška stručnog i naučnog potencijala koji nije potpuno došao do izražaja na radnom mjestu.

Mislim da se iz navedenog dovoljno jasno vidi ogromni interes društva za rad naših organizacija i pomoć koju odatle može da dobije, ali se isto tako vidi da je i u interesu inženjera i tehničara da rade u svojim organizacijama, jer time najorganiziranije mogu da dadu svoj maksimalni tehnički doprinos društvu, jer time mogu i sami da se najbrže razvijaju u tehničko mi naučnom smislu. Posmatrajući stvari tako, naprosto je neshvatljivo da skoro 50% inženjera i tehničara može da bude van organizacije SITH.

Na teritoriju Hrvatske naša organizacija broji samo oko 13.900 članova, organiziranih u 12 republičkih stručnih saveza i 136 općinskih stručnih organizacija, donosno u 7 kotarskih općih društava, 22 općinska opća društva i 7 aktiva. To je sigurno nedovoljna i preslaba mreža organizacija, s obzirom na mogućnosti u našoj republici, gdje se računa da ima oko 23.000 inženjera i tehničara.

Mi smo pokušali da putem izvještaja sa terena analiziramo uzroke takovog stanja i mogli bismo skoro sve organizacije da svrstamo u dvije grupe. Jedne koje nemaju prostorija za rad i koje se tuže da su im članovi neaktivni u organizaciji. Navode kao uzrok da su im članovi zaposleni u vanrednom radu, da je dosta njih angažirano i u ostalim organima komune i, konačno, da nemaju sa faktorima komune naročito veze niti razumijevanja. Drugi izjavljuju da stoje u dobrim odnosima sa faktorima komune i kod takvih organizacija su, u pravilu, svi gornji problemi riješeni i aktivnost organizacije je značajna.

Mislim da se iz tih izvještaja jasno vidi da je greška obostrana i da inicijativa za međusobnu suradnju i razumijevanje treba da pođe od oba partnera. Što se tiče komuna i ostalih faktora na pojedinim regijama, one praktički, kroz Teze za Kongres, dobivaju direktivu da bolje koriste taj tehnički i naučni potencijal koncentriran u našim organizacijama. I sa te strane možemo sa puno povjerenja očekivati da će u tom pogledu nastupiti značajna prekretnica. Ne bi se, međutim, smjelo dogoditi da se u toj novoj situaciji naše organizacije pokažu nespремne, nedovoljno organizirane, neaktivne, jednom riječi — u situaciji da ne mogu opravdati to povjerenje.

Iz toga slijedi konkretan, neodložan zadatak: obuhvatiti sve inženjere i tehničare naše organizacije, stvarati nove organizacije raznih elastičnih formi svagdje gdje postoje jače koncentracije tehničkog kadra. To je tema koju bi danas kao osnovnu trebalo da pretresamo i da je preuzmemo kao naš primarni zadatak. Momentano nema važnijeg zadatka, jer nema smisla nastaviti rad tako da se jedan manji broj aktivnih članova razapinje po svim mogućim zadacima na sve strane, dok je većina neaktivna, i da se dobiva kriva slika o aktivnosti organizacija, a u stvari se, zapravo, radi o aktivnosti pojedinaca. Vjerujem da će naše organizacije imati otvorena vrata u sve institucije i organizacije gdje rade inženjeri i tehničari. Treba, zato, ići tamo na individualne razgovore sa kolegama i na uvjeravanje da inženjeri i tehničari mogu najuspješnije da rade na svom stručnom usavršavanju u organizacijama SIT. Oni treba da znaju da je to mjesto gdje mogu da iznesu neke svoje dileme, gdje mogu da provjere svoje stavove i da se konzultiraju sa kolegama, da je to mjesto gdje se u tehničkom i naučnom smislu može bolje izraziti i oblikovati tehnička misao, gdje ona može sa većim autoritetom i sa većom snagom djelovati preko organizacija nego preko pojedinaca koji, doduše, rade u raznim forumima, ali u pravilu vrlo heterogene strukture. Za ostvarenje toga cilja trebat će mnogo individualnog rada i mnogo vremena, ali sa svakim novim članom organizacija jača, a individualno opterećenje sada aktivnih pojedinca postaje manje i podnošljivije. Ostati na sadašnjem stanju značilo bi ostati samo na aktivnosti rukovodstva, a to znači biti van vremena i prostora.

Plediranje za takve organizacije koje će obuhvatiti sve inženjere i tehničare, koje će ih znati angažirati na aktuelnim tehničkim, znanstvenim problemima, ne znači pledirati za nekakvo staleško udruženje i ne bi to trebalo tako shvatiti. Bit će i dalje potrebno i neophodno da inženjeri i tehničari još više i još aktivnije rade u svim organima našeg društvenog i radničkog upravljanja, jer će tu biti uvijek u centru naših ekonomskih i društvenih kretanja, odatle će moći da crpu teme i zadatke koje bi onda sa tehničkog i naučnog aspekta mogli puno detaljnije da analiziraju u svojoj organizaciji.

Uključivanjem što većeg broja inženjera i tehničara u organizacije SIT ne bi se automatski postiglo jačanje tih organizacija niti stvorili uslovi za efikasan rad, ukoliko se istovremeno ne pride i radikalnoj reviziji naših unutrašnjih organizacionih formi. Analiza naših pojedinih stručnih saveza pokazuje da u nekima od njih postoji niz odbora, komisija koje su svojevremeno bile formirane u cilju proučavanja nekih aktuelnih zadataka, međutim, koje su po zakonu inercije ostale i dalje premda su se uslovi i aktuelnost tema odavno već promijenili.

Brza i dinamična kretanja naše ekonomike, niz sistematskih promjena koje baš u ovom periodu vrlo intenzivno sprovodimo, osnovni zadaci koje treba rješavati u cilju stabilizacije privrede, sve to traži da i našu unutrašnju organizaciju podesimo tako da može brzo, sa tehničke i naučne strane, da reagira na sva aktuelna i društvena zbivanja. Naše organizacije, po mom mišljenju, ne bi trebalo toliko kao dosad da se bave dugotrajnim i stalnim izučavanjem nekih tehničkih i naučnih problema, jer se takvim stvarima, zapravo, treba da bave pojedine privredne organizacije, instituti i naučne ustanove. One, međutim, ne treba to područje sasma da napuste, one i dalje treba da budu prethodnice tehničkog i naučnog razvitka, ali bi bilo dovoljno da u tom smislu pokreću i iniciraju stvari i da traže od određenih organa da se pristupi izučavanju tih problema, no same ne bi trebalo da preuzmu ulogu instituta. One treba da ostanu slobodne, sposobne za brzo reagiranje, dovoljno elastične da formiraju — ad hoc — grupe ili komisije koje već prema danim prilikama, mogu da dadu komentar, upozorenje, inicijativu, pa čak i razrađen prijedlog. U tom smislu mislim da kao drugi zadatak treba podvrći analizi i reviziji naše postojeće organizacione forme.

Statut usvojen na Kongresu u Skoplju dao je punu slobodu odabiranja organizacionih formi prema specifičnim uslovima određene regije. I to je pravilno. Mislim, jedino, da u našim prilikama na manjim regijama treba veći akcenat dati općim društvima unutar kojih mogu da postoje stručne sekcije. Mislim da je dosad previše dominirala vertikalna stručna linija, a manje povezujuća, teritorijalna. Ako, međutim, želimo da sa našim prirodnim partnerima, a to su komuna i njezini organi (komora, sindikat, Socijalistički savez) što organiziranje surađujemo, potrebno je da sve te sitne stručne jedinice povežemo u jednu organiziranu cjelinu. Ne misli se time na prigušivanje stručnosti, već na organizirano povezivanje svih onih zajedničkih mogućnosti i interesa koje sve struke imaju kao zajedničke i koje najlakše i najefikasnije mogu rješavati kroz opće društvo.

Ovo je potrebno i zbog toga što je i komuna sa svim svojim faktorima ipak jedna jedinstvena cjelina. U komuni se danas ukršavaju i konfrontiraju svi mogući vertikalni uplivi pojedinih oblasti; ona ih stalno mora da povezuje u jednu harmoničnu cjelinu i da dalje nastupa jedinstveno. Komuna danas orđava svu kompleksnost naših ekonomskih i društvenih kretanja, kroz nju se najbolje može sagledati stvarni život, onakav kakav on jeste. Sigurno da je naša dužnost da komuni olakšamo kontakt sa našim raznovrsnim tehničkim potencijalom i mogućnostima, na način da može da saobraća sa jednim predstavnikom a ne sa mnogo njih. Naše unutrašnje specijalizirane stručne snage treba povezati u harmoničnu cjelinu i spram van tako i nastupati.

Među organizacione probleme spada i bolja povezanost stručnih saveza međusobno. Više puta smo mogli uočiti da su pojedini stručni savezi, izoliran jedan od drugoga, zapravo radili na istim temama. I to je jedan od argumenata za stvaranje općeg društva kao povezujuće, zajedničke, koordinirajuće platforme.

Savez inženjera i tehničara naročito bi trebalo da bude dobro povezan sa Društvom ekonomista, jer svako tehničko rješenje treba da bude provjereno i kroz naše ekonomske mogućnosti. Niz tehničkih zahvata treba da bude sagledan i sa regionalnih aspekata. A naročito je važno da se naše organizacije što više orijentiraju i na istovremeno proučavanje i društvenih kretanja, jer ne može se niti jedno tehničko ni naučno rješenje posmatrati izolirano od društvenih snaga.

Naš Savez bi naročito tijesno trebalo da bude vezan sa Privrednom komorom, i to stoga jer se tehnička i naučna analiza logički nadovezuje na razne privredne analize i organizacione probleme koji su glavna tema raznih stručnih savjeta u Privrednoj komori. Stručna organizacija SIT može i treba da bude logičan nastavak tog rada, da kažem desna ruka, u tehničkom i naučnom pogledu određenih stručnih savjeta Privredne komore. Otuda proističe i zaključak da bi i programi rada stručnih organizacija SIT trebalo da budu u logičnoj uslovljenosti sa programima rada

stručnih savjeta Komore i da jedni na druge mogu i treba da uplivišu. To bi onda bili stvarno koordinirani aktuelni programi za koje društvo ma interesa i za koje može da stvori sredstva za sprovođenje.

Među organizaciona pitanja spada i tijesna veza sa sind. katom, jer ni jedno tehničko rješenje ne bi smjelo da iz.đe iz naših organizacija, a da ne bude istovremeno obrađen u njemu i udio ljudskog faktora. U uslovima nedovoljnih materijalnih sredstava, ljudski faktor igra presudnu ulogu, a pogotovu kod nas gdje je on kroz organe samoupravljanja postavljen stvarno u ulogu proizvođača i upravljača. U analizi tehničke i naučne problematike nećemo više smjeti smatrati ni jedno rješenje kompletnim ukoliko nije isto tako detaljno i mnuiciozno razrađena i uloga neposrednog proizvođača u tom tehničkom rješenju. Taj proizvođač, taj ljudski faktor, to je snaga koja jedino može da iznese svaki naš tehnički zahvat.

Dobra suradnja treba da postoji i sa organizacijom Narodne tehnike, jer bi jedna od značajnih aktivnosti naših organizacija trebalo da bude i briga za širenje tehničke kulture i tehničkog obrazovanja, naročito u gradovima i industrijskim centrima. U tom smislu mnogo bi mogla da doprinesu i razna popularna izdanja preko Tehničke knjige. Napredak tehnike i nauke ne može se zamisliti bez ubrzanog tehničkog obrazovanja čitavog društva i s te strane u interesu je naših organizacija da što više suraduju na tom području preko svih mogućih formi koje postoje i koje se mogu iznaći. Napredak tehnike i nauke samo u krugu tehničke inteligencije, a zaostajanje društva u tehničkom obrazovanju, značilo bi samo povećanje distance koju inženjeri i tehničari već danas osjećaju. Razumljiva i logična težnja inženjera i tehničara da dobiju u ruke što više suvremenih sredstava proizvodnje, treba da bude praćena neminovnom nužnošću da se u isto vrijeme, što više — i znatno prije — mora stvarati i obrazovati i što suvremeniji proizvođač.

Stručni časopisi i novine mogu da postanu dio stila rada i značajna organizaciona veza. Danas skoro nema stručnog saveza koji ne izdaje svoj stručni časopis. Neki imaju vrlo visoku stručnu reputaciju neki manju, neki značajan broj pretplatnika, neki manji. Nismo dosad solidno izučili pitanje nije li ih previše, ne bi li neke od njih trebalo povezati sa srodnim i to pitanje treba dalje izučavati. Isto tako treba izučavati sadržaj i f. zionomiju tih časopisa i eliminirati krajnosti — previše stručne i previše popularne. Sasma popularna izdanja, kao vrlo potrebna, trebalo bi ipak da budu posebni priloci. No što je tu naročito važno, tj časopisi mogli bi da budu ono povezujuće savremenije sredstvo koje preko svoje, da tako kažem, stručne ideologije povezuje sve inženjere i tehničare iste struke u jednu stručnu organizaciju. Oni mogu svojim aktuelnim stručnim i društvenim temama da budu prvorzredan mobilizator našeg članstva da se i »fizički« čvršće veže uz svoje saveza.

Što se tiče »IT novina«, one bi trebalo da upoznavaju u kratkim crtama sve naše članove sa aktuelnim zbivanjima u našim organizacijama, da budu neke vrste registar događaja i najava potrebnih akcija.

Druga tema našeg današnjeg savjetovanja jeste: na kome programu rada treba naše organizacije da se aktiviraju. Htio bih da podsjetim kao i o prvoj — organizacionoj temi — da su Rezolucija Savezne skupštine i VIII kongres SKJ dali dovoljno materijala i smjernica. Te materijale treba stalno izučavati, ali ne kao dogme ili f. lozofske istine, već primijenjeno na konkretne prilike regije. Republički stručni savezi sigurno moraju da odrede drukčije parametre svog djelovanja od onih u kotaru ili općini. Ono što je za republičke saveze Rezolucija Savezne skupštine, ili zaključci VIII kongresa SKJ, to su za općinsko ili kotarsko društvo društveni plan i sva privredna i društvena kretanja određene regije. Zajednički jednim i drugima treba da su aspekti prilazanja i norme ponašanja i djelovanja. Zajedničko svima jeste iznalaženje načina kako što optimalnije provoditi sve promjene našeg privrednog sistema, kako postizavati efikasnost i rentablnost poslovanja, kako povećavati produktivnost, eliminirati poslovanja s gubicima, dovoditi izvoz u zavisnost od proizvodnje, smanjivati uvzo, jednom riječ — kako što brže stabilizirati privredu. A u svemu tome, kao najznačajnije razvijati forme samoupravljanja i unutarnje raspodjele. Svi ti značajni zadaci postavljaju i naše organizacije u sasma drukčije pozicije nego što je bio slučaj do sada.

Bilo bi nemoguće danas ovdje predvidjeti, pa i nakon diskusije, šta treba da rade naši republički stručni savezi, a šta organizacije na terenu. Specifična konkretna situacija, nakon pažljive analize, ukazat će sama po sebi svakoj organizaciji šta treba da radi. Analize i elaborati Sabora, Izvršnog vijeća, Privredne komore,

Sindikata, te republičkih sekretarijata, dat će dovoljno materijala republičkim savezima IT, kao što će to teritorijalnim organizacijama dati materijali komune i njenih faktora. Za republičke saveze su, na primjer, aktualne teme pitanje mehanizacije i automatizacije uredskog rada. To je sastavni dio proizvodnje koji je danas tehnički na vrlo niskom, »manuelnom« nivou koji je ozbiljna kočnica produktivnosti, brzom uočavanju poslovnih događaja i destimulacija ruada po učinku. Aktualna tema je, na primjer, stambena izgradnja za kategorije društva s niskim osobnim dohotkom i odraz takovih rješenja na normalnu urbanizaciju.

Aktuelna tema je, na primjer, — iz koje akumulacije i kako razvijati tercijalne uslužne djelatnosti.

Aktuelna tema je, na primjer, — koja su to modificirana tehnička rješenja koja bi nerazvijenim područjima stvorila potrebne uslove za daljnji razvoj. Itd.

Na nižim nivoima aktivnost naših organizacija treba da bude ispoljena u programima rješavanja specifičnih prilika određene regije. Negdje je to komasacija, negdje je to provjeravanje organizacije i tehnologije određene privredne organizacije, negdje su to seminari i kursevi za podizanje tehničke izobrazbe radnika itd. No o tom će drugovi sa terena u diskusiji moći više da kažu.

Jedno je osnovno kod svih naših izučavanja i tehničkih zahvata, da bi puno više nego do sada uz tehničko rješenje morali da sagledavamo društveni aspekt određenog problema i sve zadatke koji iz toga proističu. Često i najbolje tehničko rješenje, bez određene društvene analize, bez stvaranja određene atmosfere za prihvatanje, može da padne u vodu. Taj momenat mi smo dosad u našem radu podcjenili i smatrali smo da je sa razrađenim tehničkim rješenjem naša uloga završena. Inženjer i tehničar koji se u svom radu ne bude oslanjao na proizvodne snage i mogućnosti društva, postat će sve više kabinetski radnik. Stil rada naših članova treba da bude takav da stalno povezuje najviši domet tehničke i naučne misli sa proizvodnim mogućnostima, nivoom obrazovanja i materijalnim interesom svih proizvođača u jednu harmoničnu cjelinu.

U našem radu morat ćemo se više nego dosad orijentirati i na ekonomsku stranu rješenja. Dosad smo često davali tehnička rješenja, smatrajući da je uklopavanje tih rješenja u okvire ekonomskih mogućnosti stvar nekih drugih faktora. Morat ćemo jače nego dosad izučavati ekonomske i društvene mogućnosti u koje želimo da ukomponiramo naša tehnička rješenja. A da bismo bili u toku tih zbivanja, morat ćemo više nego dosad da budemo aktivni u svim forumima našeg sistema samoupravljanja. Profil i fizionomija naših inženjera i tehničara treba da bude takav, da oni budu u stvari sve više društveno-politički radnici sa visokim nivoom tehničkog obrazovanja. Snaga i karakter ličnosti inženjera i tehničara treba da u praksi kroz predan rad i u organima upravljanja i u stručnim organizacijama, poveže ta dva ekstremna područja u jednu optimalnu cjelinu, jer samo takav profil stručnjaka može da daje maksimalan doprinos razvoju našeg društva.

Drugarice i drugovi, molim vas, ukoliko se slažete sa ovakvim načinom pristupa ovim problemima, da u diskusiji pomognete kako bi ovo savjetovanje moglo da zauzme konkretne stavove o pitanju daljnjeg rada naših organizacija i njihove bolje organiziranosti.